

Tilknytningsbaseret pædagogik

VELKOMMEN!

Praksisopgaven

- Del med hinanden ved bordene

“Begin with the end in mind.”
Stephen Covey

Dagens 2-delning

01

Hvorfor har børn brug for tryghed for at lege, deltage, udvikles og trives?

02

Hvilken betydning får den viden for måden at drive dagtilbud på?

01

Hvorfor har børn brug for tryghed for at lege, deltage, udvikles og trives?

Øvelse

Hvilke tegn kigger du efter i din praksis for at se om...

1. Et barn føler sig tryg?
2. Et barn føler sig utryg?

Tilknytningssystemet $\leftarrow \rightarrow$ Omsorgssystemet

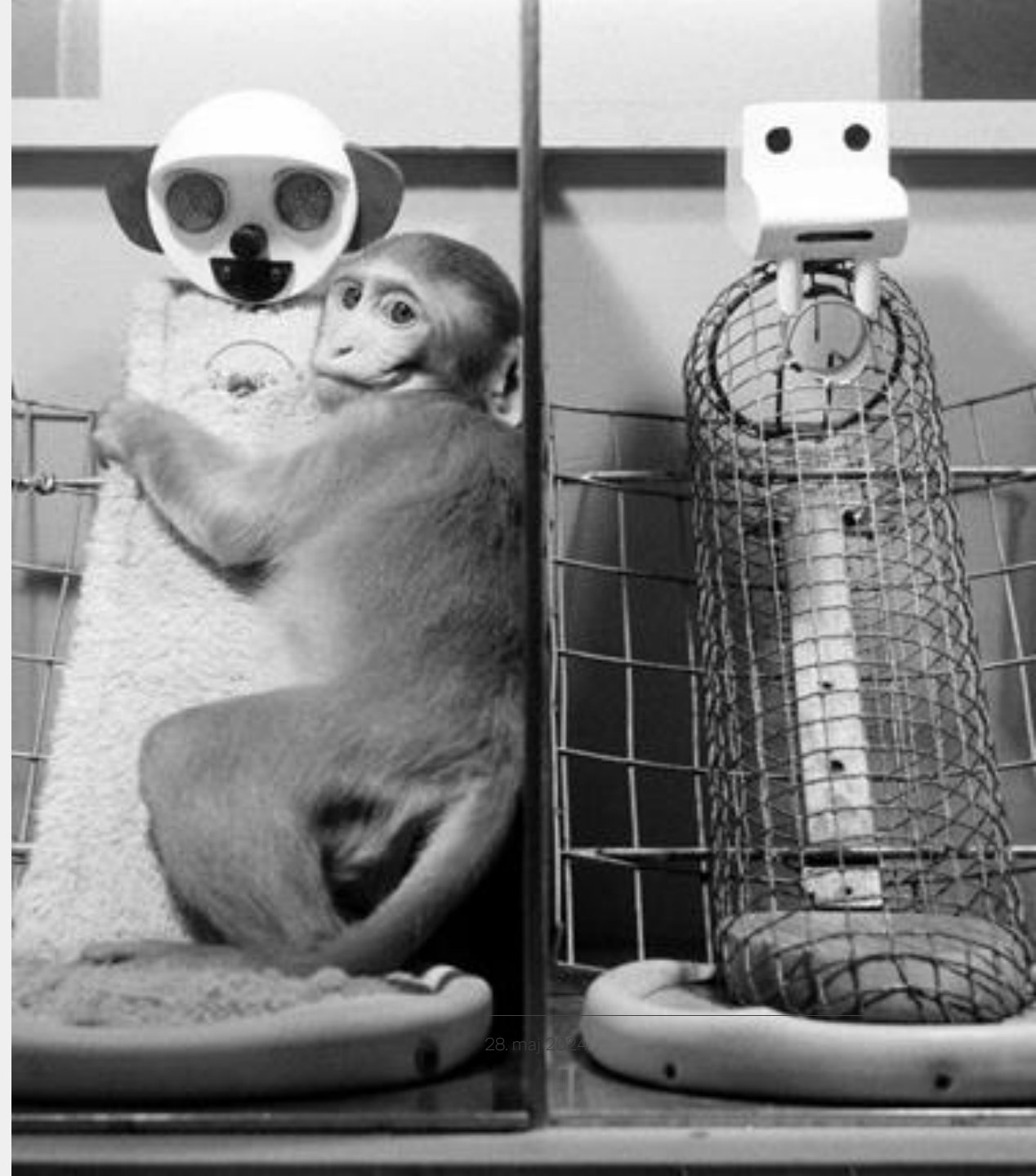
Hvad er tryghed egentlig?

Harry Harlows rhesusabeforsøg fra 1950'erne.

Undersøgelsesspørgsmålet var: Hvad er en (abe)babys strategi når det hele er utrygt?

Svaret var: Babyen søger en "omsorgsperson", der giver **psykisk overlevelse/tryghed** fremfor fysisk overlevelse/tryghed..

Aben søger kun "mad-mor" ved sult. Aben sidder ved den bløde mor op til 18-19 timer i døgnet og har ingen udforskningsadfærd.

John Bowlbys konklusion

Tilknytning og relation er noget, vi er programmeret til som art.

(Lige så vel som vi er programmeret til at trække vejret, føle sult, føle tørst, føle træthed osv.)

Vi knytter os til vores primære omsorgspersoner af ren og skær (psykisk) overlevelse.

Derfor mener jeg at man som professionel ikke bare kan vælge om man vil/har lyst til at arbejde med og tænke **tilknytningsbaseret pædagogik**.

Tænk sig, hvis man som pæd. personale ikke ville/havde lyst til at arbejde med og tænke børnenes behov for fx mad og søvn ind i.

Barnets behov og barnets evne til at få behovet opfyldt

Vi er programmeret til at have behov $\leftrightarrow$ Vi er programmeret til at have en adfærd, der fremmer chancen for at vores behov opfyldes!

Sult $\rightarrow$ vi kan åbne munden, græde efter mad, åbne køleskabet, fordøje maden osv.

Træthed $\rightarrow$ gnide os i øjnene, gabe, lægge os til at sove.

Bange $\rightarrow$ give et spjæt, skrig, gemme os.

Kærlighed $\rightarrow$ kysse, kigge kærligt, knus osv.

Vi er født med behovet for tryghed og tilknytning $\rightarrow$ Vi er født med evnen til at optimere omsorgen og trygheden fra vores omgivelser.

Videoklippen om lidt viser det anerkendte **still face-eksperiment**. I skal ligge mærke til:

... hvor dygtig den lille pige er når hun oplever utryghed. Hun går med det samme i gang med at optimere det som hendes lille system automatisk fortæller hende at hun har brug for for, dybest set, at overleve:

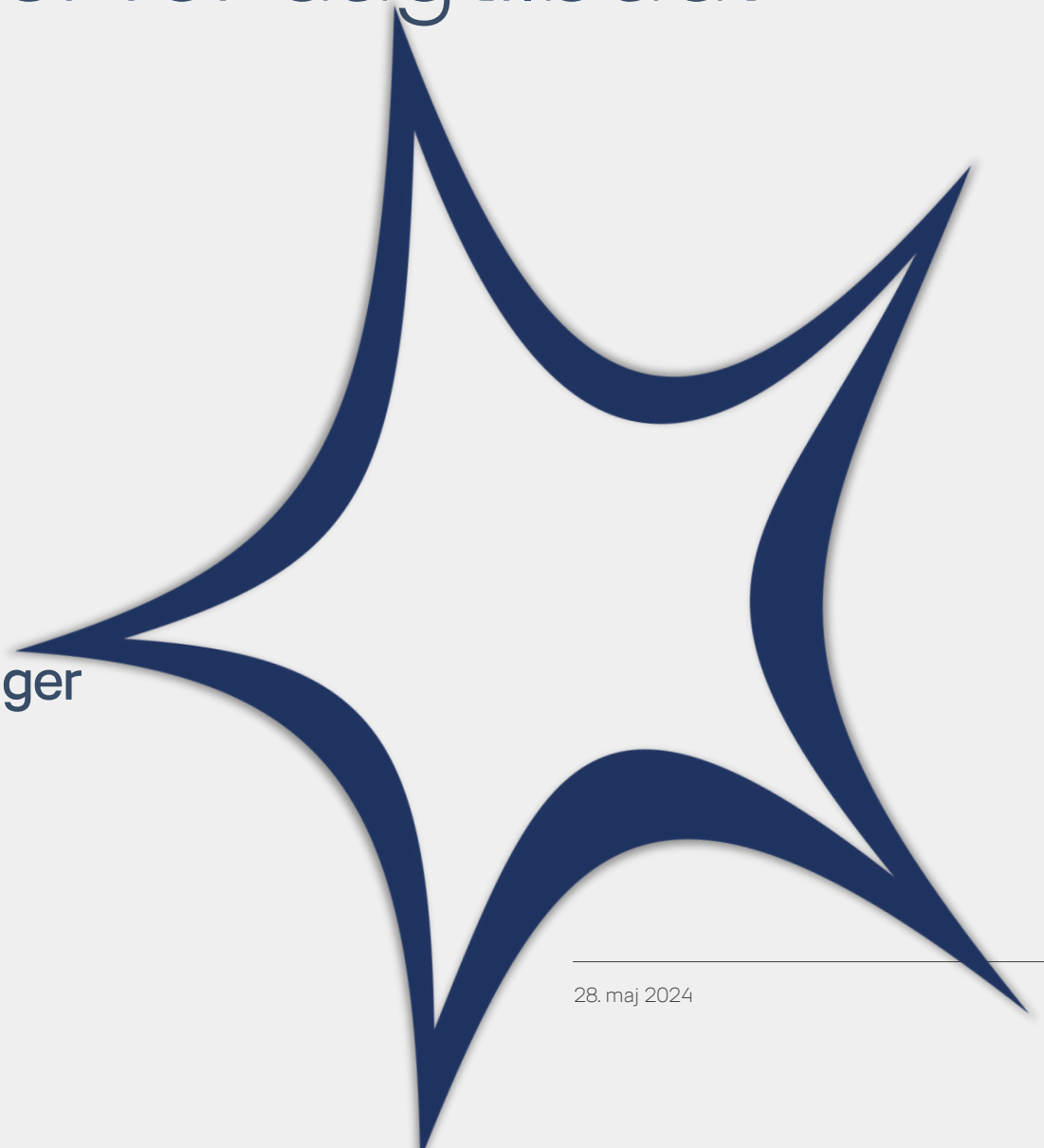
https://www.youtube.com/watch?v=apzXGEbZht0&list=PL4y_oKu9uKg095Uv10GvYDsAV9fTGsHTp

Hvad betyder alt det her for dagtilbud?

John Bowlby ville nok sige:

Når børn er utrygge så ser vi oftest at:

- De søger tryghed
 - De søger at optimere omsorgen og trygheden i omgivelserne
 - De udforsker meget lidt
-
- De deltager ikke, de leger ikke og de bidrager ikke (til fællesskaberne og legene).
 - De bruger nemlig deres kræfter på at få etableret trygheden igen.

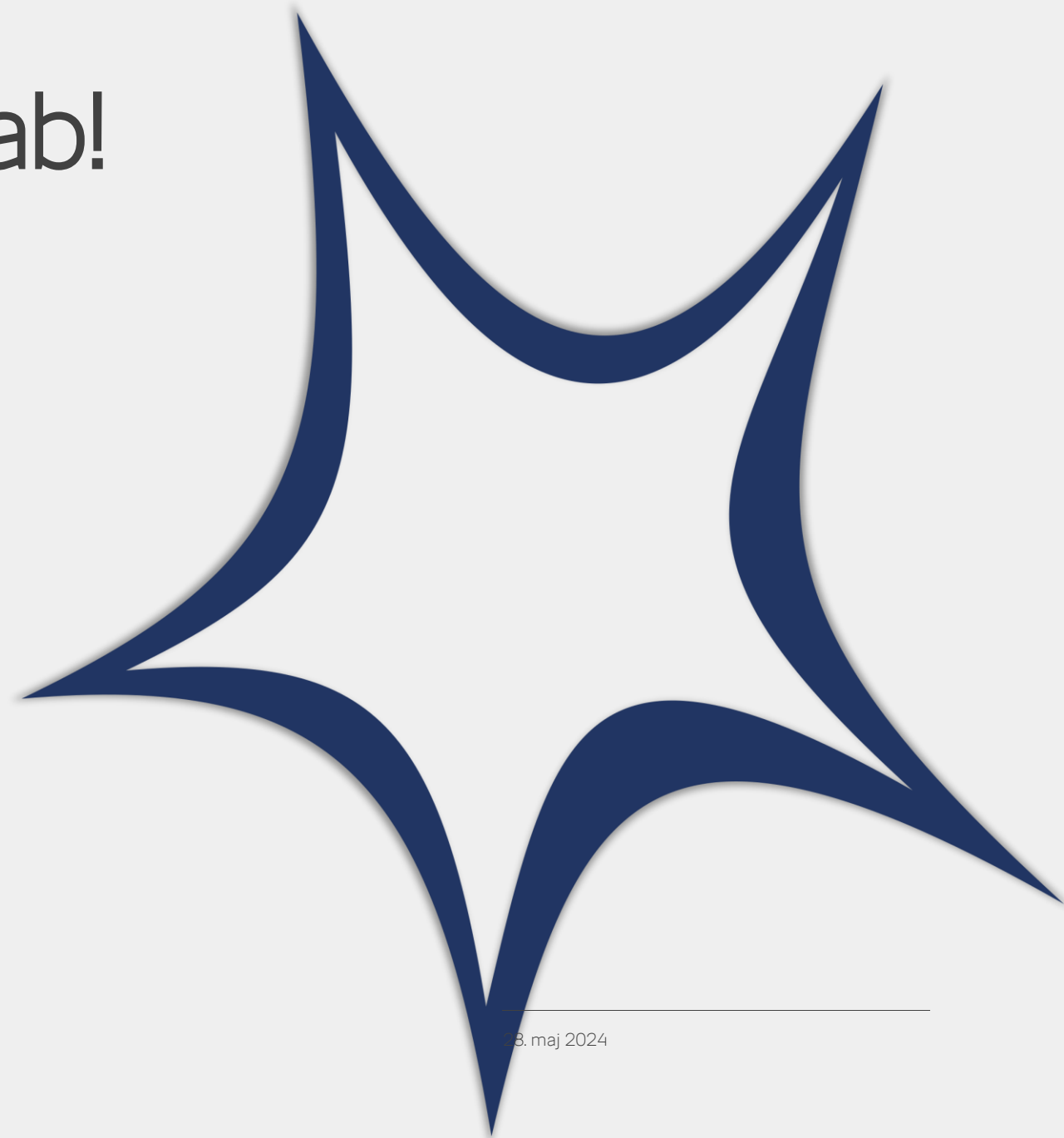
Stjernen – jeres redskab!

Stjernens spidser

- Afhænger af det enkelte barn
- Lege, andre børn, andre voksne, andre forældre, nye rum, lyde, traditioners mærkelige elementer, ud på tur, nyt mad, legepladsen, bevæge sig lidt ud i verdenen

Stjernes midte

- Den trygge base
- Personificeret: voksne, søskende, venskaber
- Kan også være objekter så som nussebamsen, mors bluse, sutten osv.

Øvelse

Udvælg 1 barn fra din praksis, som du har en nysgerrighed på.

Tal med sidemanden om barnets stjerneadfærd:

1. Hvem og hvad er eksempler på barnets trygge base – midten af stjernen?
2. Hvem eller hvad er eksempler på stjernens spidser for barnet?
3. Veksler barnet mellem spidser og midte? Giv eksempler.
4. Hvordan bruger barnet midten af stjernen? Til at dele positive oplevelser og/eller til at dele negative oplevelser/følelser?

Børn gør forskellige ting når de er utrygge

Tilknytningsstile	Hvor mange?	Strategi når utrygheden melder sig
Trygt tilknyttede børn	Ca. 65%	
Utryg klyngende tilknyttede børn	Ca. 25%	
Utryg afvisende tilknyttede børn		
Utryg ambivalent tilknyttede børn	Ca. 5-10%	
Desorganiseret tilknyttede børn	Under 5%	(Københavns Universitet, 2020; Tordrup, 2019; Tordrup, 2021)

01

Hvorfor har børn brug for tryghed for at lege, deltage, udvikles og trives?

Maslows behovspyramide illustreret ved GoTutor

Når et barn ikke deltager og leger, hvor "starter" I så? Går I i gang med at arrangere legeaftaler, opfordre forældrene til det samme, forhandle sociale spilleregler blandt børnene osv. osv., eller træder I et skridt "ned" og arbejder med at fremme barnets tryghed og lade barnet blive tanket op af midten af stjernen?

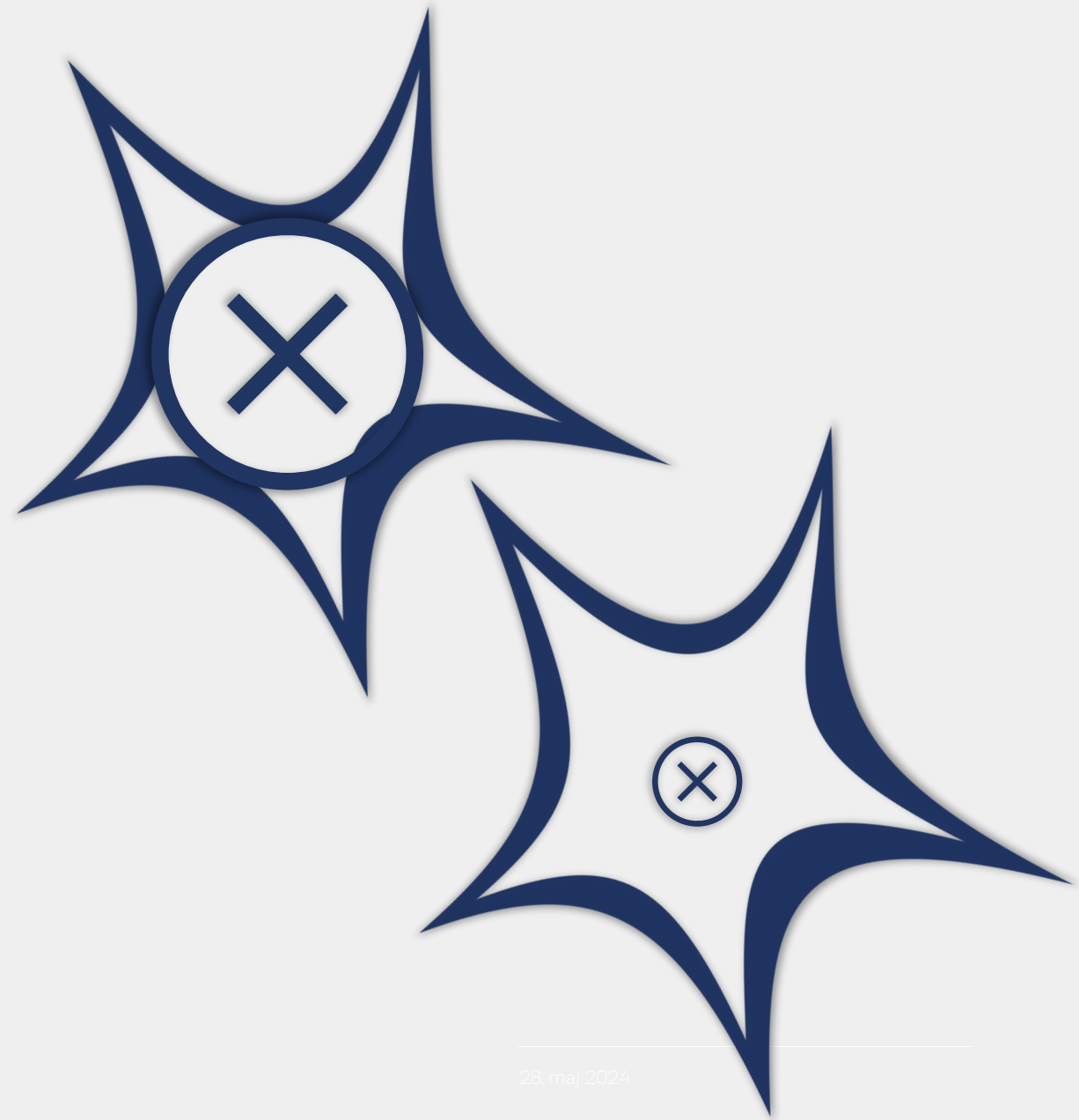

Maslows behovspyramide illustreret ved GoTutor

Tidens vældig store fokus på børnefællesskaber og venskaber...

... Kan risikere at negligere barnets
behov for den trygge base.

Legeaftaler, fritidsinteresser osv.

***” Hvis I vil skabe deltagelses-
muligheder i fællesskaber og
venskaber samt leg må I starte
med at arbejde med børnenes
tryghed, hvilket kræver forskellige
(tilknytningsbaserede) indsatser
fra jer.“***

Opsamlende...

- Utryghed hæmmer udforskningsadfærd og deltagelse.
- Børn, der oplever utryghed i dagtilbud udforsker/deltager typisk ikke, men har travlt med at anvende deres tilknytningsstil til at genetablere trygheden.
- Når et barn ikke udforsker/deltager er det en risikofaktor for barnets læring, udvikling og trivsel. Der kommer simpelthen færre ting ind på "kontoen".
- Nogle børn er meget tydelige i deres tilknytningsadfærd (*de trygt tilknyttede, de utrygt ambivalente tilknyttede og de utrygt klyngende tilknyttede*). Dvs. at de viser jer at de har brug for jer.
- Nogle børn opdager I ikke føler sig utrygge (*de utrygt afvisende tilknyttede*). De deltager og leger, men deres cortisolniveau er højt, de belastes og det er en risikofaktor. Det kræver en ekstra OBS.
- Trygt tilknyttede børn kan nemt hjælpes og trøstes til at genetablere trygheden og dermed deltagelsen, mens de utrygt tilknyttede børn på forskellig vis har svært ved at bruge jeres hjælp/trøst.
- Det er jeres fornemmeste opgave at skabe trygge pædagogiske læringsmiljøer, hvis målet er at børnene skal trives, lære, udvikles og dannes.

01

Hvorfor har børn brug for tryghed for at lege, deltage, udvikles og trives?

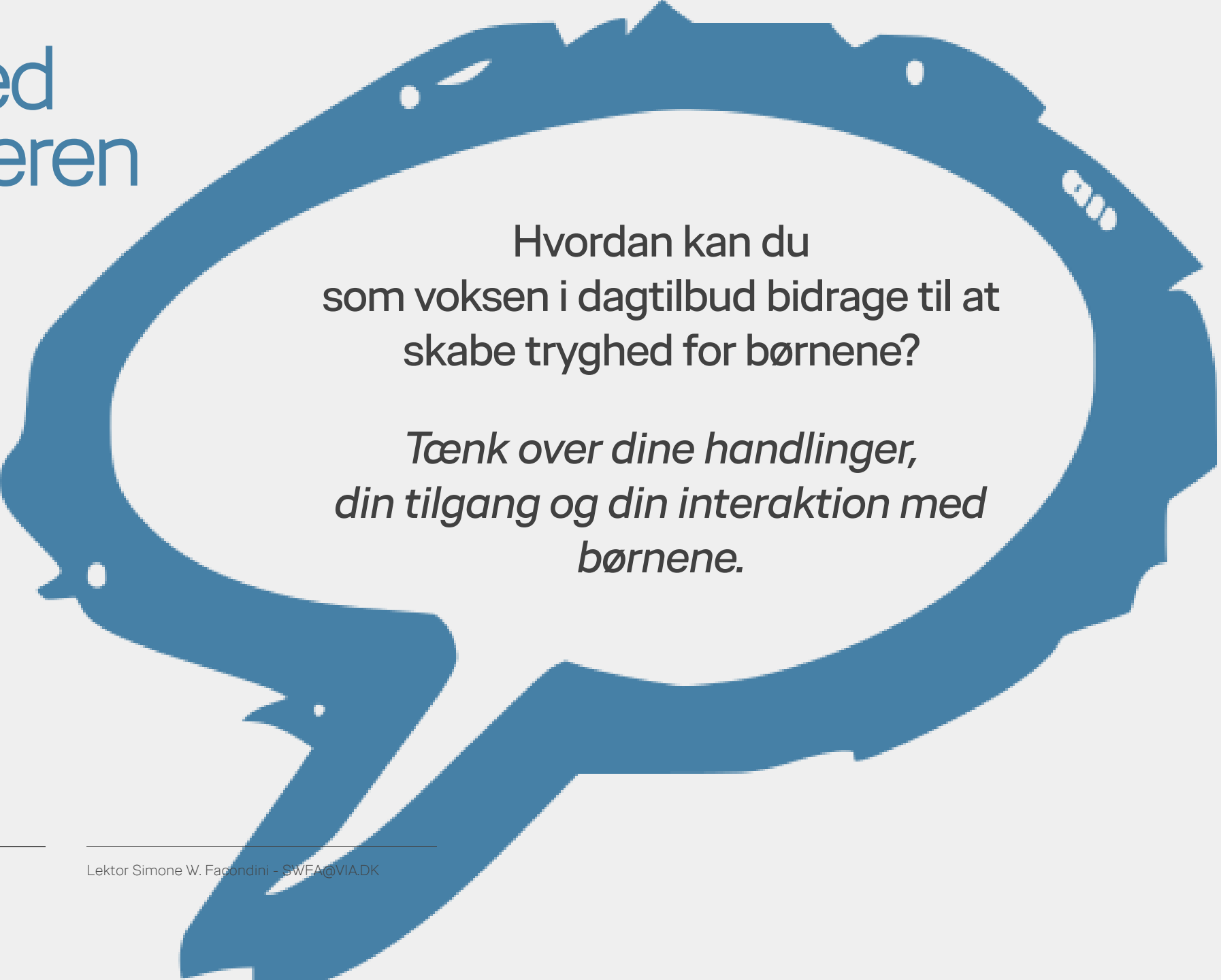

02

Hvilken betydning får den
viden for måden at drive
dagtilbud på?

***” Hvis I vil skabe deltagelses-
muligheder i fællesskaber og
venskaber samt leg må I starte
med at arbejde med børnenes
tryghed, hvilket kræver forskellige
(tilknytningsbaserede) indsatser
fra jer.“***

Tal lige med sidemakkeren

Hvordan kan du
som voksen i dagtilbud bidrage til at
skabe tryghed for børnene?

*Tænk over dine handlinger,
din tilgang og din interaktion med
børnene.*

Hvis børnene skal være trygge (og dermed deltage, lege og udforske)

... Så ved vi fra tilknytningsteorien, at de har brug for tydelige trygge baser.

Nærværende voksne, der er i nærheden.

De har brug for voksne, der afstemt og markeret spejler børnene både når tingene bøvler og er svære men også når tingene er skønne og sjove.

Årvågen i nærheden

Rikke Yde Tordrup taler om at voksne skal være årvågne i nærheden.

Voksne skal følge barnet med lyde, mimik, øjenbryn osv. Også når de er ude i stjernens spidser.

Det skaber tryk tilknytning, og tryk tilknyttede børn lader sig regulere af voksne og de deltager.

(Forunderlige børn, 2024)

28. maj 2021

(Billede fra Tordrup, 2021)

Det handler altså om at I skal være tilgængelige voksne, hvis målet er at fremme børnenes leg og deltagelse i fællesskaber

I kan fremme børnenes udforskningsadfærd ved:

Gensidige mentale indtrængninger

Fælles følelsesrejser

Dele mentale landskaber

Skabe fælles fortrolige verdener

(Stern, 2004)

Jeg ved at du ved
at jeg elsker min
bamse...

Jeg ved at du ved
at jeg ved at du
elsker din bamse...

Jeg ved at du ved
at jeg gjorde mig
mega umage med
fiskefileten

A man with a beard and a black t-shirt is sitting at a wooden table, smiling and playing with two young children. The children are also smiling and playing with colorful LEGO bricks. The man is holding a red and yellow brick, while the children are holding various colored bricks. The table is covered with many LEGO bricks of different colors. The background is a blurred indoor setting with a window and some furniture.

Jeg ved at du ved
at jeg elsker at
bygge lego med
jer børn

Du ved at jeg ved
at du elsker at
bygge lego med
os børn

Jeg ved at du ved
at det lige blev for
vildt for mig der

Jeg ved at du ved
at vi hygger os
sammen

Jeg ved at du ved
at vi hygger os
sammen

Jeg ved at du ved at
jeg ved at du tænker
at det llliiige er på
kanten mellem det
sjove og det vilde...

Jeg ved at du ved
at jeg tænker at
det lliige er på
kanten af det
sjove og det vilde

Jeg ved at du ved
at det er en rigtig
møg-dag i dag

Jeg ved at det er
en rigtig møgdag i
dag

UDVIKLENDE ØJEBLIKKE

(Tordrup, 2019)

UDVIKLENDE ØJEBLIKKE

(Tordrup, 2019)

STÆRKE DAGTILBUD

Det er svært at lave udviklende øjeblikke, hvis...

- I er på afstand af børnene
- I prioriterer at ordne praktiske ting: lukker ned, snakker med forældre, tjekker AULA og whiteboarden, ordner rulleborde, er "flyvere", rydder op osv.
- I ikke er **relationsklar** (eget udtryk):
 - Gensidige mentale indtrængninger
 - Fælles følelsesrejser
 - Dele mentale landskaber
 - Skabe fælles fortrolige verdener

(Stern, 2004)

Hvordan gør man sig relationsklar?

Subjekt-subjekt relation

- Den voksne ser barnet som et subjekt med egne følelser, tanker, oplevelser, historik osv. osv.
- Barnet som ligeværdigt med den voksne.
- En respektfuld relation.
- Det intersubjektive syn – *jeg ved at du ved at jeg ved...*
- Being-perspektiv.
- Et ret godt udgangspunkt for at arbejde med:
 - Gensidige mentale indtrængninger
 - Fælles følelsesrejser
 - Dele mentale landskaber
 - Skabe fælles fortrolige verdener

Subjekt-objekt relation

- Den voksne ser barnet som objekt for egne handlinger.
- Den voksne er det aktive, selvstændige, handlende, tænkende subjekt, og barnet er det passive objekt, som pædagogikken/dagtilbuddets rammer kan "gøre noget med".
- Den voksne definerer barnet og gør sig til ekspert i barnets oplevelse.
- Becoming-perspektiv.

(Krog & Secher, 2010)

Hvis ikke børnene får det her i dagtilbud....

Relationsklare voksne med et subjektsyn på barnet, og er årvågne i nærheden til at træde ind i...

Gensidige mentale indtrængninger

Fælles følelsesrejser

Dele mentale landskaber

Skabe fælles fortrolige verdener

... Med henblik på at skabe tryghed og dermed udforskningsadfærd og deltagelse

(Stern, 2004)

... Så får det konsekvenser

På den korte bane

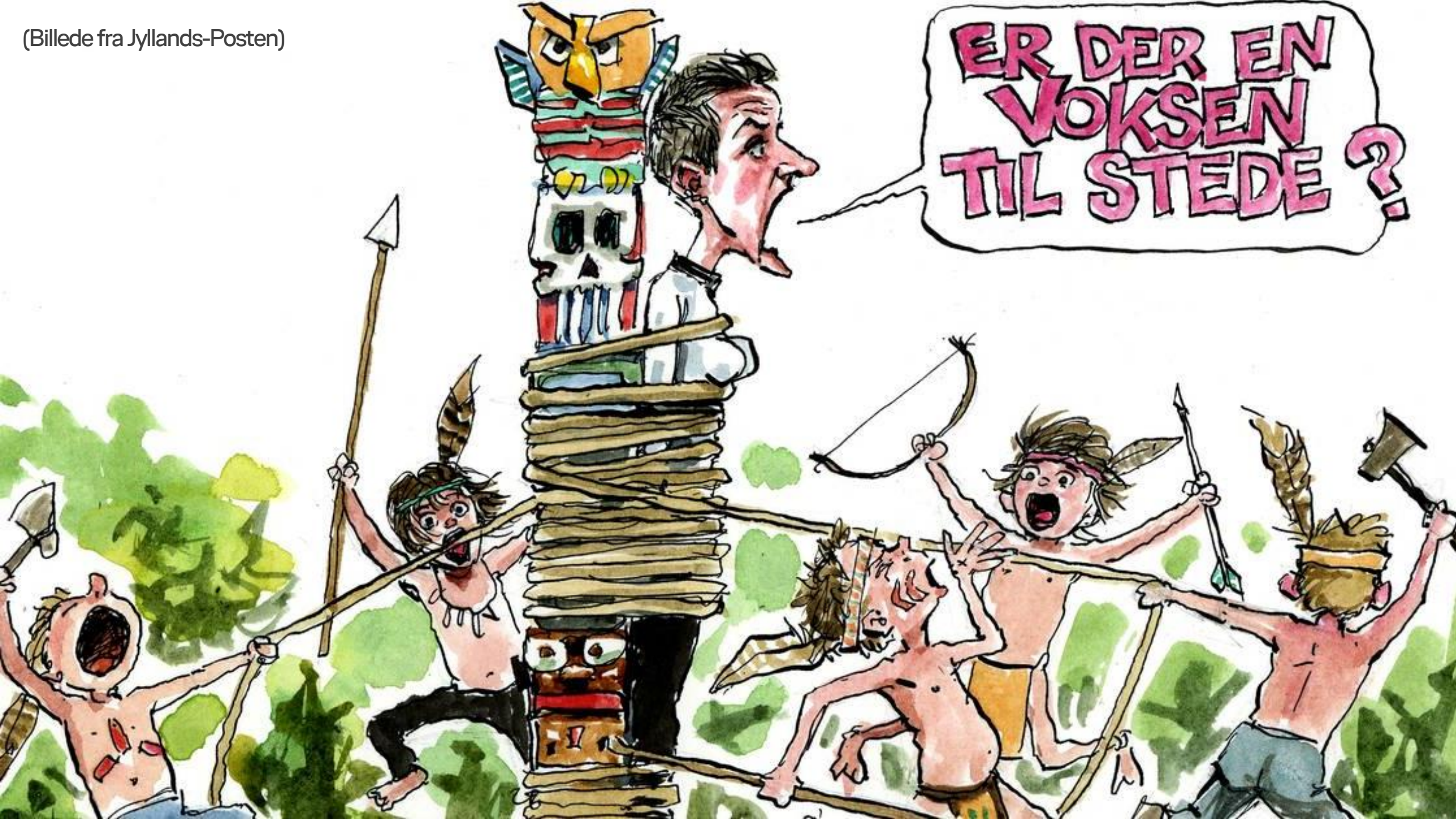
- ❖ Mindre udforskningsadfærd og deltagelse blandt de fleste børn
- ❖ Mindre trivsel og læring

På den lange bane

- ❖ Børnefællesskaber, hvor børnene ikke lader sig regulere af voksne
- ❖ Børn med ringe selvforbedringer

(Billede fra Jyllands-Posten)

Artikellæsning

Når vi arbejder med børns leg, venskaber og fællesskaber kan der være en risiko for, at voksne træder for meget i baggrunden og "lader børnene".

Man vil ikke forstyrre, og det bliver næsten et mål at holde sig lidt på afstand.

Det vil jeg, og min kollega gerne rette en opmærksomhed på i en artikel.

Læs artiklen, og snak i grupper om, hvordan artiklens pointer ræsonnerer ift. din praksis og temaerne for dette kursus.

Jævnalderregulering

- Når børnene får for få udviklende øjeblikke med voksne, ja så tager de det næstbedste.
- Mødeøjeblikke med jævnaldrende.
- Problemet er bare, at det bliver umodne nervesystemer der skal udvikle og møde andre umodne nervesystemer.
- Det skaber (ikke overraskende) umodne fællesskaber og umodne individer.
- Det skaber også fællesskaber, der vil begynde at vende sig imod de voksne og er meget lidt modtagelige overfor når voksne så endelig kommer på banen for at regulere.
- Børnene orienterer sig ikke mod de voksne, voksne kan ikke trænge igennem og børnene har mistillid og en modvilje mod de voksne.

(Neufeld & Maté, 2014; Christiansen & Facondini, 2024)

03

Opsummering

Doggybag'en

Når du går på arbejde, så er din fornemmeste opgave at lave...

Hvad kan du selv gøre for at mestre det?
Hvad kan dine kollegaer gøre for at du mestrer det?
Hvad skal din leder gøre for at du mestrer det?

Gensidige mentale indtrængninger

Fælles følelsesrejser

Dele mentale landskaber

Skabe fælles fortrolige verdener

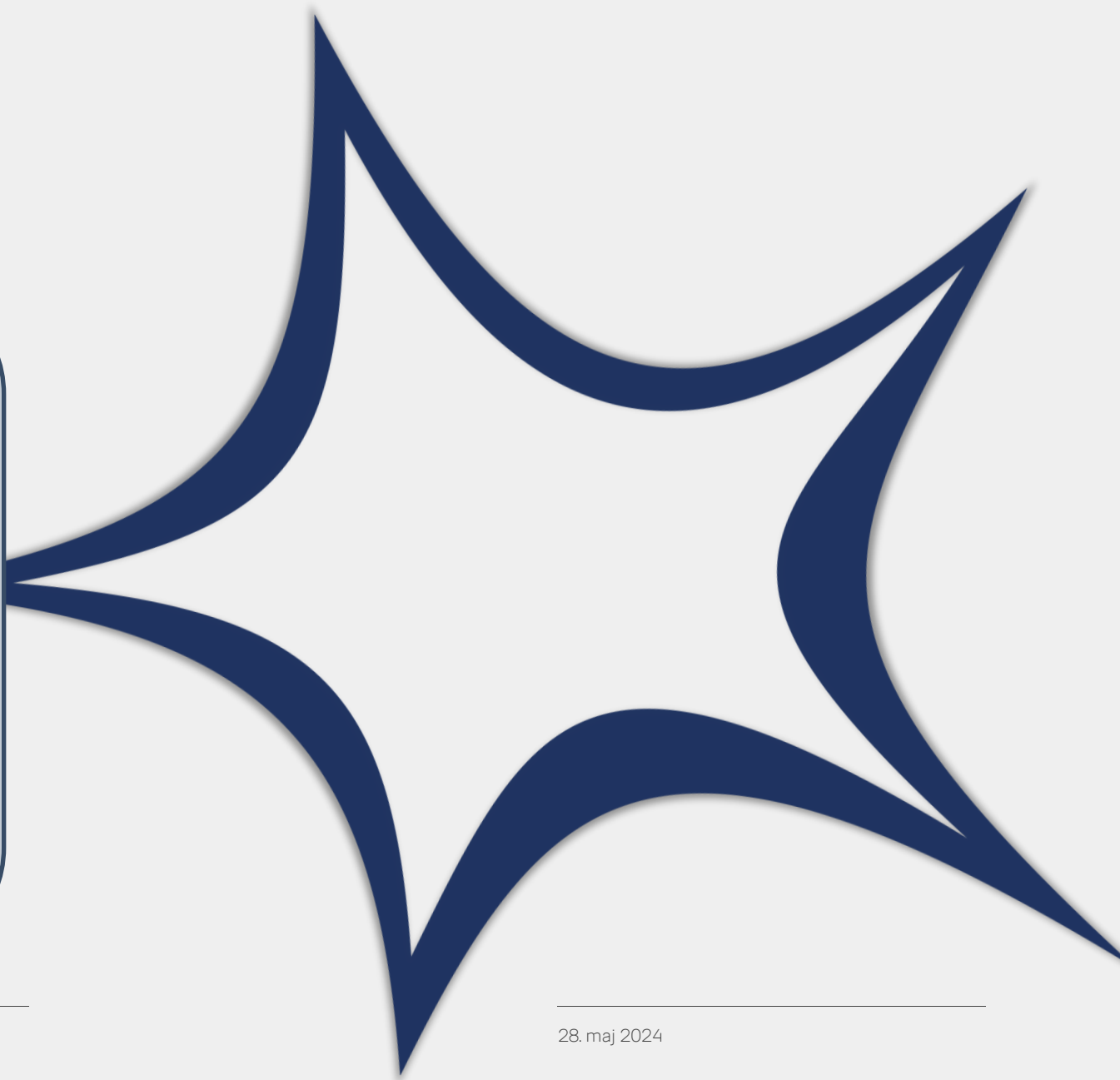

Når et barn ikke deltager og leger...

Så tænk lige stjerneadfærden ind.

DU er midten af stjernen, og hvis barnet har brug for tryghed, så er det dig, der skal give barnet det igennem **udviklende øjeblikke**. Først vil barnet ikke udforske og deltage i dagtilbuddets praksis.

... Og hvis et barn **ALDRIG** kommer ind i midten af stjernen, så skal du saftsusme ud i spidserne og skabe udviklende øjeblikke.

Findes i den pædagogiske praksis
Meget af det, som den styrkede
pædagogiske læreplan har forsøgt at
tematisere

Proceskvalitet

**Kvalitet i
dagtilbud**

Alt det vi kan måle på...

Resultatkvalitet

**Strukturel
kvalitet**

Organisering og strukturering
Økonomi og ledelse

EVA (2017)

Øvelse: Tidslinje

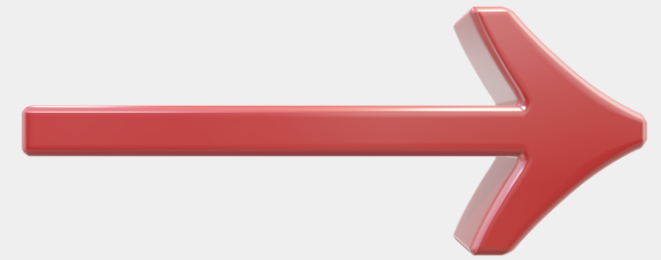
Lav en tidslinje over en typisk dag i din institution (den stue, du er på).

Hvilke pædagogiske læringsmiljøer er der fra start til slut? Skriv det ned på linjen.

- Rutiner
- Overgange (garderobe, toilet, ventetid)
- Voksenstyrede aktiviteter
- Børneinitierede aktiviteter og lege

Øvelse: Tidslinje

Udforskning kræver tryghed. Er dagen tilrettelagt så børnene jævnligt tankes op med tryghed inden de forventes at udforske (deltage, lege, indgå i fællesskaber)?

Er der mange overgange? Overgange kræver udforskningsadfærd. Er det hensigtsmæssigt med alle de overgange?

Er der lange perioder, hvor det er op til børnene selv at søge jer og hvor strukturen ikke får børnene "retur" til jer? Kan I her arbejde tydeligere med tryk base?

Fra 1-5 i hvert læringsmiljø på linjen: I hvilken grad har I som voksne mulighed for at lave tryk tilknytning i læringsmiljøet? Dvs.

- Lave gensidige mentale indtrægninger
- Lave udviklende øjeblikke
- Agere tryk base. Både når børnene har behov for trøst, men også når børnene får anerkendende nik til at søge ud i verdenen

Fra 1-5 i hvert læringsmiljø: I hvilken grad er børnene overladt til at orientere sig og regulere sig mod jævnaldrende?

Praksisopgaven til næste gang

Du skal invitere din leder med til et stuemøde, hvor du fremlægger din tidslinje for stuekollegaer og leder.

I skal sammen blive enige om et pædagogisk læringsmiljø, hvor I vil ændre på den strukturelle kvalitet (*organiseringen og strukturen*) for at fremme den processuelle kvalitet (*muligheden for at være årvågne voksne, der står til rådighed for at lave gensidige mentale indtrægninger og udviklende øjeblikke*).

Hvad ændrer I?

Til næste gang skal du, i mindre grupper fortælle om, hvad I ændrede, og hvilke erfaringer der kom ud af at justere på strukturen for at fremme kvaliteten i samspillet med børnene.

Tak for denne gang...

... Og rigtig god arbejdslyst!

STÆRKE DAGTILBUD

Anvendt litteratur

Christiansen, S. D. & Facondini, S. W. (2024). *Børnefællesskaber i dagtilbud – en pædagogisk ideal eller en trussel mod trivsel?* VIA University College.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) (2017). *Kvalitet i dagtilbud – pointer fra forskning.*

Forunderlige børn (2024). #Tilknytning – fundamentet for barnets udvikling og trivsel med Rikke Yde Tordrup.

Krog, N. E. & Secher, L. (2010). *Godt for børn. Anerkendende relationer i praksis.* Hans Reitzels Forlag.

Københavns Universitet (2020). *Hvad vi egentlig ved om børns trivsel. Episode 1.* Podcast.

Neufeld, G. & Maté, G. (2014). *Dit barn har brug for dig. Forældre er vigtigere end jævnaldrende.* Skjødt.

Tordrup, R. Y. (2019). *Udviklende øjeblikke – tilknytning og udvikling i pædagogisk praksis.* Akademisk Forlag.

28. maj 2024

Tordrup, R. Y. (2021). *Tryk tilknytning i vuggestuen.* Dansk Psykologisk Forlag.